СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДЕННИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXXIII. Ч. 203. Джерзи Сіті, Н. Дж., вторек, 1. вересня, 1925.

VOL. XXXIII. No. 203. Jersey City, N. J., Tuesday, September 1, 1925. THREE CENTS

Майнерська юнія така певна всіх робітників, що не буде ставити пікет.

ФІЛЯДЕЛФІЯ, 29. серпня. — Майнерська юнія проголосила, що з нинішним днем отвирає в готелю Белвю-Стретфорд головну страйкову канцелярію. Властителі копалень отворили свій офіс у приватнім мешканню в сьому місті. З тих канцелярій буде вестися страйкова кампанія.

Страйком буде вести зі сеї канцелярії Джан Луис, голова майнерської юнії, Филип Морей, віцепрезидент юнії, Влис Сірдес, редактор офіціяльного органу юнії, та ряд канцелярійних урядників. На чолі канцелярії підприємців стоїть Семуел Воринер, відомий вже з попередних страйків. Головній канцелярії майнерів будуть помагати філіяльні канцелярії, які будуть отворені в кількох місцях у окрузі твердого вугля. На чолі тих канцелярій будуть стояти начальники окружних юній: Ріналдо Капеліні буде вести страйком у 1. окрузі юнії, що обіймає Скрентон і Вилкс-Баре, Андру Метіс 7-им округом, себто околицею Гейзелтону, та Крис Голден 9-им округом довкола Шамокена й Потсвила.

Майнерська юнія така певна, що всі майнери твердого вугля вийдуть на страйк, що вона рішилася не ставити нияких страйкових пікет. Деякі майнери вже покинули роботу в суботу, думаючи не вертати до праці, поки не покінчиться страйк.

ЗА НАДУЖИВАННЄ ПУБЛИЧНОГО МАЄТКУ.

ЄЛОВСТОВН НЕШЕНЕЛ ПАРК, 29. серпня. — Сенатова комісія для публичних земель, яка веде слідство над вживанням публичних федеральних ґрунтів, переслухала нині кільканайцять свідків в справі заряду Єловстонського Публичного Парку. Свідки заявляли, що заряд парку дає американським міліонерам виімкові права в сьому парку; великі підприємства рухомих образків уживають табунів турів, немовби се була приватна власність, богачі, як Ґуґенгайми й Кокрени, мають мати там свої мисливські резерви. Другі позакладали свої резерви попри парк, та зваблюють до них звірину з Парку.

МОРЯКИ ДЕЗЕРТИРУЮТЬ З КОРАБЛІВ.

ПЕРТ АМБОЙ, Ню Джерзі, 29. серпня. — Вінцентій Янковський, представник нюйорского іміграційного уряду, виловив у сій околиці 42 моряків з чужих кораблів, які здезертирували зі своїх кораблів та думали на все лишитися в Америці. Богато з них займалося теж пачкованнєм всякого товару, забороненого в Америці. Всіх їх відішлють до їх рідного краю.

УРЯД МАЄ ПОМАГАТИ БОРОТИСЯ ПРОТИ ЮНІЙ.

ВАШИНГТОН, 30. серпня.—Американська Федерація Праці закидає Федеральній Комісії Межистейтової Торговлі, що вона встановила таку тарифу для перевозу мягкого вугля, що бн нею помагати тим округам, в яких нема робітничих юній.

НЕ ХОЧУТЬ ПРАЦЮВАТИ ЗІ СТРАЙКОЛОМОМ.

ЛЕНСФОРД, ПА., 29. серпня. — Майнери, працюючі в Лігай Ковл енд Навигейшен Ко., покинули нині працю, на два дні перед загальним страйком, бо вони не хочуть працювати з одним робітником, котрий не захотів прийняти собі юнійного ґузика на знак, що він сповнив всі обовязки супроти юнії. На страйк вийшло січас 700 робітників.

ПОГИБ ВІД ГАРМАТНОЇ КУЛІ.

МАВНТ ГОЛІ, Ню Джерзі, 29. серпня. — Реймонґ Кокс, властитель гаражу в Біч Арлингтон, найшов на побережу відломок гарматної кулі, приніс його домів та став його розбивати молотом. У відломку були ще видно останки вибухової матерії, бо відломок під ударами експльодував, вбиваючи Кокса на місци. Федеральний уряд розвів слідство, щоби найти, як відломок гарматної кулі міг найтися на побережу.

ТРАҐІЧНА СМЕРТЬ ДВОХ ВИЗНАЧНИХ БОЛЬШЕВИЦЬКИХ АҐЕНТІВ.

НЮ ЙОРК, 29. серпня. — В четвер, дня 27. серпня, потонули в Лонґ Лейк, Ню Йорк, Евфраїм М. Склянський та Ісая Хурґін, торговельні аґенти большевицького уряду в Москві.

Склянський приїхав недавно з Росії яко представник московського суконного тросту орґанізувати доставу сукна та ткацьких машин в Росію. Грав він велику ролю підчас большевицької революції та вважався загально правою рукою Троцького. Мав він бути таким добрим орґанізатором, що навіть після упадку Троцького його задержано в уряді, перенісши його з армії в економічний відділ.

Хурґін був до війни професором математики на київськім університеті. Зі захопленнєм влади большевиками він перейшов на їх сторону, був висиланий в ріжних дипльоматичних місіях у Польщу, а кільканайцять місяців тому приїхав у Америку навязати торговельні зносини з Росією. Кажуть, що се його заслуга головно в тому, що тут повстало товариство для торговлі з Росією, так званий Армтоґ, котрий вислав до Росії товару за кільканайцять міліонів долярів.

Потонули вони оба підчас проґульки на озері, куди вони вибралися на човні. Сильний вітер збив високі филі, які й перевернули човен. Подія скоїлася так скоро, що їх товариші, їдучі недалеко не мали часу їм поспішити з помочю. Зі стану добутих тіл догадуються, що Склянський, не вміючи плавати, потягнув на дно Хурґіна, чіпаючися його за шию. Тіла обох спалять та відішлють у Росію.

УКРАЇНСЬКИЙ ГРОМАДЯНИНЕ!

Коли читаєш, що старому краєви грозить страшна руїна від голоду, повені та ляцького насильства, то памятай, що на тій землі жили Твої батьки, що там живуть Твої Рідні!

Коли читаєш, що скровавлена Рідна Твоя земля в голодових судорогах благає помочі для немічних дітий, інвалідів та старців — то тям, що вона звертається до Тебе!

Коли читаєш поклик до американської іміґрації — то знай, що Тебе особисто закликають стати в ряди тих, які бажають волі Рідному Краєви.

Закінчуючи серпневу збірку кличемо до Тебе український читачу: Твоїм обовязком помогти братові! Хай в списку жертводавців на поміч інвалідам, сиротам, голодним селам, Рідній Школі та Просвіті не бракне Твого імени.

Всі зібрані жертви пересилайте негайно на закінченне серпневої збірки до:

OBYEDNANYE, 847 N. FRANKLIN ST., PHILADELPHIA, PA.

ПРОТИЖИДІВСЬКІ ЗАВОРУШЕННЯ В ЯССАХ.

З Букарешту доносять, що в суботу, дня 1-го серпня прийшло в місті Яссах до протижидівських зворушень. Причиною було те, що якийсь Жид важко поранив провідника протижидівської партії, професора Куза. Румунські студенти зробили бурливу демонстрацію, в часі якої витовчено в багатьох жидівських домах шиби і вибито багато Жидів.

БРЕШИ ТА МІРУ ЗНАЙ!

Часопис „Слово Польске" великими буквами друкує черговий донос на білоруських послів, в якому каже, що на засіданні білоруського Центрального Виконавчого Комітету в Москві рішено зажадати від білоруського клюбу у варшавськім соймі більше енергійних і революційних виступів. Дальше рішено приступити до підготовки повстання на білоруських землях під Польщею.

Мабуть вщехпольські посли бажають видати когось з білоруських послів судові і вже наперед підготовляють собі ґрунт такими доносами.

ОПІКА НАД ДІТЬМИ В ДАНІЇ.

Данія це один з небогатьох країв, котрого правительство турбується фізичним здоровлям і вихованням дітий. Опікою держави тішаться так шлюбні як і нешлюбні діти. Нешлюбних дітий забірають до особих заведень де їх пару літ виховують дуже печатливо, а заразом дуже суворо притягають до обовязку виховування і матеріяльного забезпечення їхніх батьків. Окремий закон навіть по кількох літах каже розшукувати легкодушних батьків і притягати до судово-цивільної одвічальности. Коли відповідні власти завважуть, що навіть дитина із законного подружа не є добре виховувана, або лічена, тоді примусово на кошт родичів забирають дитину до заведення. Дуже бачну увагу звертається на діти, які походять від нездорових родичів.

РЕВІЗІЇ И АРЕШТОВАННЯ.

У звязку з розділом збіжа, одержаного з Комітету Допомоги „Голодному Селу" переводяться в дрогобицькому повіті ревізії й арештовання. приарештовано було в селі Добрівлянах Кондратова Івана, Панчишина Юрка, Пісія Михайла і Нижника Петра. В Дрогобичі арештовано Стронського Миколу, в Стебнику Орсуляка, а в Копці Козаря. Арештованих держуть в арештах повітового суду в Дрогобичі.

ЗАКОН В СПРАВІ ПОДРУЖОГО ЗДОРОВЛЯ.

В 1922 р. видано в Данії закон, який наказує, щоб молодий і молода перед вінчанням дали оглянути своє здоровля урядовому фізикові. У випадку, коли фізик ствердить у кандидатів супружого стану якусь небезпечну хоробу, тоді видає заборону супружа. А коли хороба небезпечна, відсилає негайно до шпиталю до лічення. Особливу увагу звертається на венеричні хороби. Всі особи одружені, чи не одружені є обовязані під загрозою кар зголосити негайно хоробу, як тільки в кого появиться. Завдяки такому постановленню здоровні справи, має сьогодня Данія найздоровіщих горожан.

ЛІВА РУКА ВІЛЬГЕЛЬМА.

Не всі знали і знають, що ліва рука бувш. німецького цісаря Вільгельма II. є спаралізована. Ще як Вільгельм був цісарем і виступав при ріжних нагодах публично, то ліву руку все вбирав в рукавичку і мало що нею робив. Між иншим тяжко було кайзерови досідати коня. Про цей Вільгельмів „ганч" оповіла тепер одному американському журналістові друга Вільгельмова жінка Герміна. Вона ще й додала, як то трудно було Вільгельмові опанувати одною рукою баского повнокровного верхівця підчас військових парад, або маневрів. Тимчасом втаємничені кажуть, що то не був такий небезпечний верхівець, а вмисне для цісаря вибрана 30-літня, приборкана, статечна кобила.

ГРОШІ, ЩО ЛЕЖАТЬ НА ВУЛИЦІ.

В італійськім місті Палермо проїздив головною улицею віз. А тому, що їхав дуже швидко, випала з нього скриня, з якої посипалися столірові банкноти. Віз не задержався, а публика кинулася моментально на гроші. Але показалося, що це були невикінчені ще фальшиві банкноти, які випадково згубив сам фальшівник. Знаючи, що за це його жде кара, він навіть не завертав, хоч бачив, як скриня вилетіла.

SIEGREICH WOLLEN WIR POLEN SCHLAGEN!

(Побідно хочемо розгромити Польщу).

Таку пісню співала оноді в Данціґу німецька поліція, вертаючи вулицями міста з площі вправ. Польський посол до данціґського сойму вніс проти цього протест, але данціґське правительство відповіло, що поліція була до цього спровокована Поляками.

ВАТИКАН І КАТОЛИЦЬКА ЦЕРКВА НА СХОДІ ЕВРОПИ.

Польські часописи роздобули відомости про те, що папа римський не покидає своїх надій на навернення сходу, це є Вел. України і Московщини на католицтво. Події останніх літ внесли у Ватикані, що правда, повне замішання в справах відношення до Українців-католиків і Українців-православних, одначе папський престол рішився тепер вибрести з цеї замотаної ситуації і приступив до зорганізовання окремої до цеї ціли конґреґації з кардиналом Сінцеро на чолі. Часопис „Ржечпосполіта" додає до цих відомостий увагу, що в ділі того навернення мусять Поляки відіграти важну ролю. Дуже можливо, що ці відомости це чиста вигадка польських фантазерів — бо сам плян дуже фантастичний. Реальною політикою Ватикану є акти в роді недавно заключеного з Польщею конкордату, упосліджений українсько-католицької церкви у Сх. Галичині і цілковите ігнорування Римом — західно українського громадянства.

НІМЕЦЬКІ ПЛЯНИ І ПОЛЬСЬКИЙ АПЕТИТ.

Німецькі фаховці, як інженери, фабриканти та підприємці дуже пильно займаються вичуванням природних богацтв України. Появилося богато публікацій, в яких Німці пишуть, що Україна фактично найбогатша країна в Европі, і то не тільки хлібом, але й підземними скарбами. Фаховці мають дані твердити, що колиб політична ситуація України та її комунікаційні средства позволили почати копальне діло, то Україна показалаб світу, що має незвичайні копальняні скарби. Німці висувають плян злучити Дніпро штучним каналом з Двиною, а також усунути з Дніпра славні козацькі пороги. Це довелоб до реґулярного водного сполучення Балтику із Чорним Морем. До цеї справи дає свою увагу польський часопис „Ржечпосполіта" і пише: „Дійсно надежалоб це зробити як найшвидче, а тоді цілий світ повними жменями мігби черпати з великих богацтв України".

Слава Богу, апетит добрий, тільки ми хочемо вірити, що український нарід має на добрий чужий апетит добрий пястук.

СТРАЧЕННЯ БОТВІНА.

О 10. год. ранку дня 6. серпня проголошено присуд на обвиника Цеховского Ботвіна. Трибунал назначив екзекуцію на год. 12.30, а на просьбу оборони продовжив реченець на одну годину. Ботвін приняв присуд дуже спокійно і тримався так аж до самої смерти. Він відмовився зовсім від релігійної потіхи рабіна. На місце страчення товаришили йому оборонці др. Аксер і др. Шухевич. В останній хвилі прийшла вістка, що президент не скористав з права ласки. О год. 1.15 Ботвін з комуністичним кличем на устах впав від чотирох куль. В той самий мент до брами тюрми приніс для засудженого Ботвіна післанець китицю квітів, прислану невідомою особою, за якою поліція шукає... На кінці Люблинської Унії вивісив хтось червоний прапор з кличем: „Смерть, провокаторам". Трибунал і прокуратор, які засудили Ботвіна, дістали анонімові присуди смерти.

Богаті селяне панують над бідними під большевицькою владою.

МОСКВА, 28. серпня. — Леон Каменев, заступник голови „совнаркома" Рикова і голова совета праці й оборони, подав сьогодня в урядовій ґазеті Известия „госплан" („государственний", себто державний плян) у справі сьогорічних жнив, який ще той совет має одобрити.

В сьому пляні він згадує про суспільні недомагання в сільському господарстві.

Він представляє такий стан в теперішніх селах в СССР („союзі советських соціялістичних републик"):

Сьогорічні жнива принесуть 4,100,000,000 пудів (пуд має 36 фунтів) збіжа. З того понад 2½ міліярда пудів треба на прокормленнє населення і худоби, біля 600,000,000 пудів на засів, а около один міліярд пудів збіжа останеться на вивіз заграницю. Се збіже (пшеницю, жито, овес і ін.) сподівається російська советська влада продати закордон через комісаріят закордонного („внешнього") торгу.

Та найприкрійше для Каменева і для всіх комуністів, що збіже на продаж дома і закордон в руках богатих селян, або „куркулів", як їх звуть.

Каменев обчислює, що „куркулі", які творять 14% селянського населення, мають землі і збору із жнив 60%. Отже большевицька влада, яка купує збіже, мусить платити гроші „куркулям".

Найгірше, каже Каменев, що третина сільського населення така бідна, що їй не вистарчує хліба на прокормленнє увесь рік і мусить запозичуватись у куркулів, щоб дотягнути до нового. Він каже, що богаті селяни позичають бідним зерна або гроший на лихварських умовах. Бідні віддають позичене з високим процентом 30% до 50% і ще даром роблять в літі у богачів на додаток. Сим робом, каже Каменев, богачі ще більше богатіють, а бідні ще більше убожіють.

Большевицька влада вправді посилає „інспекторів" на села, щоб провірювати сі надужиття „куркулів", але бідаки бояться на них щонебудь говорити, бо ті відтак мстяться на них і не дають їм хліба в найтяжших хвилях.

Також і „сількори" (сільські кореспонденти большевицьких ґазет) бояться богачів, бо сі теж мстяться на них убийствами.

ДЕРЖАВНИЙ ДОВГ АНҐЛІЇ.

ЛОНДОН, 29. серпня. — Звідомленне британського міністерства скарбу виказує, що британський державний довг сього року зменьшився о 32,000,000 фунтів стерлинґів (майже $160,000,000).

Внутрішній довг Анґлії виносить 5½ міліярда, а закордонний 1¼ міліярда фунтів стерлинґів, себто майже 7 міліярдів фунтів стерлинґів, або мало не 35 біліонів долярів.

АНҐЛІЯ І ВОЄННІ ДОВГИ.

ЛОНДОН, 29. серпня. — Тутешня преса заперечує, начебто Анґлія своїми полекшами для Франції у сплаті воєнного довгу хотіла змусити й Америку, щоби признала аліянтам такісамі полекші. Сю полекшу для Франції, кажуть ґазети, зроблено тільки для удержання з нею приязних взаємин.

ВОЄННИЙ ДОВГ ІТАЛІЇ.

РИМ, 29. серпня. — Італійське правительство також вишле до Америки окрему делеґацію у справі вирішення питання про воєнний довг Італії. Головою делеґації має бути міністер скарбу ґраф Вольпі. Делеґація, як кажуть, виїде в половині вересня.

НІМЕЧЧИНА ХОЧЕ БУТИ НЕВТРАЛЬНОЮ ДЕРЖАВОЮ.

ЖЕНЕВА, Швайцарія, 29. серпня. — З Берліна повідомляють, що Німеччина готова приступити до Ліґи Народів, але під умовою, що Ліґа Народів признає такесаме право як Швайцарії, себто право вічної невтральности, яку признали Швайцарії всі держави в 1815 році, а яку одобрила також і Ліґа Народів, приймаючи її в члени.

РІФИ ЩЕ СКРІПЛЮЮТЬ СИЛИ.

ФЕЗ, Мароко, 29. серпня. — На північ від Тази, над рікою Лебен, появилось 4,000 нового війска Абд-ел-Кріма, котре обстрілює французьку боеву лінію.

Повідомляють теж про інші військові скріплення Ріфів, між иншим і новою кіннотою, але се не здержує Французів від їх плянів великої офензиви проти Ріфів, яка, як каже Петен, ще далі посуне ріфські відділи.

КОРОЛЬ НЕ ХОТІВ БРАЄНА.

ЛОНДОН, 28. серпня. — У спомннах сера Олмерика Виллнема Фицроя сказано, що анґлійський король не хотів згодитись на іменованнє амбасадором Америки покійного Браєна, коли в 1912 році розійшлась була чутка, що покійний Вилсон був рішився на таку номінацію.

ЩО ЗНАЧИТЬ УЧЕНИЙ.

ЛОНДОН, 27. серпня. — В Савтемптоні було зібрання анґлійських учених. По одній конференції один місцевий учений перевозив їх трамваєм до другої наукової інституції. В одному місці він звелів їм висісти, щоб зайти до тої інституції. Дощ лив потоками, а учені ішли за вченим спокійно, куди він ішов. Коли уже зробили майже півтора милі [illegible] тався на улиці хлопця, куди їм іти. Аж тоді [illegible] що іде в противному напрямі і вернувся. [illegible] годину і прийшли пізно до інституції, а при [illegible] реноксі.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays
at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office at Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 3, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES;		ПЕРЕДПЛАТА:	
United States & Canada.		Поодинокий нумер три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Сіті і Заграницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

За оголошення редакція не відповідає.

В Канаді належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Телефон „Свободи": 496 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1838 Montgomery.

Адреса: "SVOBODA", 83 GRAND STREET, JERSEY CITY, N. J.

ГОЛОС РОСПУКИ З РОБІТНИЧОГО РАЮ

В англійській газеті „Де Манчестер Гардіен", котра відома з давна зі своїх симпатій до большевицької Росії та котра все стояла за визнанием большевицького уряду Англією, появилися недавно спомини одного російського робітника про Росію.

Автор споминів Єзерін жив в Англії вже довший час. Працював він яко моряк на англійських кораблях та яко будівляний робітник при будові фабричних комінів. Від 1917. року він наслухався богато оповідань про робітничий рай, влаштований большевицьким урядом в Росії, і чим тяжче йому жилося в Англії, тим більше він вірив у сі рожеві образи большевицького раю. Коли нарешті в Англії таки на добре завелося тяжке промислове безробіття, Єзерін думав, чи не вибратися йому з родиною в се робітниче царство боже на землі. Зайшов до большевицьких агентів у Лондоні, питався за умови переїзду, сказали йому, що клопотів нема ніяких: просто збирися, бери пашпорт, і їдь. Робітникови дорога вільна.

Заманила його отворена дорога в рай. Зібрав жінку, троє дітий, зібрав манатки, причандали й одіння, які надбав за 20 літ праці в Англії, взяв пашпорт і полинув у рай. Приїхавши до Ленінграду, він розсівся в раю. Пішов до робітничого бюра праці шукати роботи. Питали його там кілька годин, що він за один, що він вміє, що хоче робити. Питали, запитували, допитували й перепитували, писали й писали, але роботи не найшли й не дали. Ждав він дні за днями, тижні за тижнями, місяці за місяцями. Жив як жебрак, продаючи на прожиток річи, привезені з собою з Англії, щоби купити кусок хліба для родини. Кождого дня мандрував попід фабрики в робітничому раю, допрошуючися на роботу, але роботи не було. Дістав нарешті роботу в фабриці електрики й працював там півтора року, заробляючи менче, як найгірший робітник в Англії, не цілу третю пайку того, що заробляє пересічно англійський робітник. По 18. місяцях його прогнали й з тої роботи. Прийшли часи тяжких переживань. Робота попадала лишень рідко. Бувало, що заробляв в місяць один шилінг. Та бідував він не один, бідували й другі робітники й пояснили своє безробіття тим, що гроші, здирані большевицьким урядом зі селян, ішли на удержанне чисельної большевицької бюрократії, на заграничну пропаганду, на будову фабрик отруйного газу та літаків на випадок можливої війни зі заграницею.

Уряд дер з робітників на нібито добровільні пожертвування. Два рази він, що не мався краще від жебрака, мусів давати позичку на урядові позички: раз на золоту позичку, другий раз на кооперативну позичку. Він знав, що як не дасть сеї позички, то большевицькі чиновники самі обірвуть йому з платні та ще будуть дивитися на нього лютим оком.

Їв він з родиною в кооперативній кухні, де давали досить дешево капусняк з чорним хлібом, але він не мiг навіть стільки заробити, щоби купити собі й родині такі три обіди в день. Дітий він удержувати не мiг, бо в Росії за все платиться, навіть за шкільні прибори в школі. Він не мiг оплатити навіть того, що належалося за школу його дітий. Мешкання робітників одна нужда.

Якже видержують люди серед таких умов? Автор каже, що Росією править багнет та шпіонажа. Правдиві комуністи становлять лишень невеличку частину народа. Шпіонажа всюди. Навіть у фабриці вона розгалужена. Що пару місяців комуністичний комітет переглядає спис фабричних робітників та викидає кождого, кого підозріває, що він не симпатизує з большевиками. Деколи сотки робітників викидають на брук за одним почерком большевицького ступайки.

Політичний стан робітника? Що можна говорити про політичний стан робітника? Чи там робітник має які права? Він не має свободи слова ні свободи преси. Він не має права вибрати собі роботу, але мусить записатися в бюрі праці та приняти таку роботу, яку йому дадуть комуністичні канцелісти. Він не має права покинути роботу тоді, коли йому захочеться. Якби покинув, то другої зараз не дістане. Він мусить записуватися на поліцийній стації, як за царського уряду, і носити все при собі пашпорт. Він мусить записатися в домі, де він живе, і не вільно йому переночувати в другого домі, навіть хочби се був його найблизший кревняк, поки він не дасть про се знати поліцийній стації та зарядови дому. За найменче занедбанне сих поліцийних приписів ждуть людину строгі кари.

Права до страйку в робітничім раю робітники не мають. Як кріпак на панщину, так робітник у Росії мусить ходити на комуністичні віча та слухати комуністичних горлань. Як починається комуністичний мітинг, замикають браму фабрики чи двері галі і не випускають нікого, поки комуністичним бесідникам стане голосу. Робітникови не вільно домагатися поправи своєї долі. Якби він важився на щось подібного, його замкнулиби до арешту. По годинах праці його беруть ще на військову екзецирку, щоби він вправлявся до війни. Йому не вільно торгувати річами, навіть хочби гинув з голоду, бо се вважається спекуляцією.

Пригода Єзеріна скінчилася так, що від нього забрано пашпорт та дозволено забиратися за границю, наражаючися на розстріл пограничною сторожею. Та йому вдалася штука, якої по ньому большевики не сподівалися. Він дістався до границі, а відтак [illegible] до Англії голий, але цілий, і від- [illegible]

ДЕЩО ПРО НЕГРАМОТНІСТЬ

(Допись з Амстердам, Н. Й.).

Неграмотним називаемо такого чоловіка, котрий не уміє ні читати ні писати. Неграмотним уважаемо і такого, котрий трохи побирав науку в народній школі, але пізніше не вправлявся дальше в читанню і писанню, бо мовляв, він з того хліба їсти не буде. Що правда, такий зложить кілька слів, але по части не розуміє їх; не розуміє сього, що читає. Неграмотність, ся страшна недуга чи не найбільше переслідувала землі заселені українським народом. На заході Европи та недуга меньше була знана.

Неграмотність нашого народа була дуже на руку Полякам і Москалям. Бо з неграмотним так як із сліпим. З ним зробити можна все. Такого лекше заструмити, задурити, лекше підмовити до нерозумного кроку, і рівночасно панувати над ним. Коли інші народи далеко меньші числом швидше здобули належні їм права, то тільки завдяки їх свідомости. Візьмім напр. такі народи як Чехи, або Словінці, котрі мали розумнійшого і сильнійшого противника як ми, однак скорше добились красшої будучности ніж український народ.

Чому се так? Тому, що ті народи знали, „чиї вони сини, і яких батьків". Не один з нас скаже: Чи то не вистарчить, як я чуюся щирим Українцем?... Не вистарчить, брате, говорити що ти Українець чи Українка. Слова ангельські, — але пуста думка.

Треба ділом і поступом доказати, що ми члени українського народу. А поступи і діла то не те саме що слова.

А як ділати і що робити, то сього треба научитись, щоби не тільки було в серці але й в голові. А в голову увійде, коли ми з витревалостю запряжемось до читання і розуміння сього, що читаємо. Діти учаться там, так знанне у них лишається і повстає жажда більшого знання. Старші, коли читають і розуміють, хотять більше читати. Бо в чоловіці живе жадоба знання, таксамо як істнує незнана потреба їсти, пити, і подібні привички для відживлювання тіла — а жадоба знання ума. І власне до сього нам треба правдивої науки і рідної школи. А такої на жаль ми ще дотепер не мали. Наша школа завсігди була для нас чужа і мовою і духом. Так було перед війною, а за час війни ще більше погіршилась. А вже після польської обсади у нашім нещаснім краю для рідної школи правдиве чистилище. Те, що називається тепер школою, се людське позорище страшна язва для всіх, і для дітий і для родичів, а ще більше для тих нещасних українських учительських сил, котрі задля куєника хліба мусять повнити таку службу в теперішних умовах. Взагалі се найліпше знаете самі з листів від рідних, котрі докладно Вам описують. Тому на рідну школу треба нам надіятись котру щойно треба виборювати.

Ми повинні і мусимо самі поставити собі школу;

І рівночасно братись до самочинної праці, до лагодження лиха, яке нам робить чужа школа і з чужою управою. І не відкладати, бо завтра може бути запізно. Ще колиб життє стояло на місці, то можнаб у голови всіх щирих Українців вмовити всі потрібні й хосенні способи оборони і то тільки в таких котрі як-так думають. А-ле життє не стоїть на місці, а швидким кроком поступає вперед. Довкруги нас і малі, дрібні народи переростають нас; випереджують; творять свої держави, а ми великі числом в ярмі. А ярмо небезпечна річ. З початку неначе молодий бичок бунтуємось; хочемо його скинути; а відтак втягнемось до цього і тягнемо до смерти та ще й дітям своїм передаємо його. А щоби ми могли оминути се, ми мусимо близше і ліпше запізнатися з просвітою, з читанням і розумінием сього що читаємо. Просвіта се неоцінений скарб, котрого ані огонь не спалить ані вода не забере. Неграмотність, велика недуга і нищить народній організм та веде до загибелі. Тому, щоб ми свою неграмотність могли лічити, добрі люди придумали друковане слово яко лік для такої. Лік приписаний хорому, а не вживаний як належить, нічого хорому не поможе. Друковане слово хотяйби яке корисне було, коли не уживане зрозуміло, користи не принесе. А між нами, не во гнів кажучи, є великий процент таких, що не уживаємо як повинні. А коли вже уживаємо, то тільки пяте через десяте і вкінці нічого не розуміємо. І дуримо самі себе, що „все бачив і всьо знаю".

А богато є і таких, що чваняться, що мають в засобі рідного рода книжочки чи брошури та, на жаль, мало або і зовсім їх не читають і не знають сердеги, який неоцінений скарб прямо марнуеться. А тимчасом неграмотність росте. „Колиб ми учились так як треба, то й мудрість була би своя". Одиниці свідомі хотяйби працювали з усіх сил, то користь буде не велика, коли їх діло не відібється відгомоном у всіх серцях членів нашого народу. Тут треба „громадою обух сталить". І з нашого тяжкого положення може визволити нас освіта. До неї треба горнутись. Її треба підпомагати, а вона научить нас сама. І власне сього нас вчить наше друковане слово.

Тільки треба його уживати а тимбільше розуміти. Отже як бачите з попереднього, що не вистарчить тільки почуватись Українцями. Від Українця Україна домагається нині діл, поступків, роботи, знання. Але хотят на перешкоді наша темна, сіра, неграмотність, котру треба нищити всіми силами, тому, що се більший ворог ніж всі зовнішні вороги разом. Неграмотний чоловік понижує себе перед кождим, хто більше знає. Такий просто боїться усього. А коли і набере часом відваги, то тільки фізично. А нині світ числиться з відвагою умовою.

У культурно-свідомого чоловіка страх не має місця. Тому, коли ми знаємо, що нам зле, то робім так, щоби було добре. А коли не будемо так робити, то марно будемо нидіти і пропадати.

Бо не ті кайдани страшні, що носимо на своїх руках, але ті, що їх самовільно накидаємо на свою душу, а такими кайданами є наш страх — сіра неграмотність. Не той ворог страшний, що убиває наше тіло, але ті, що убиває нашого духа. А той ворог се неграмотний страх перед кождим, що наносіеся на наше найбільше добро, на Україну. А щоб се знати і щоби дійти до сього, треба бути грамотним чоловіком; треба стати свідомим, культурним народом. Доки сього не буде, так ми все тільки нарікати на других будемо; сваритися поміж собою; будем плакати і сподіватися якогось чуда. Але тямте, що те чудо в нинішній добі не прийде нізвідки.

Те нове царство, той новий рай, і свобідне, спокійне життє в нас самих.

В. Ч.

„ЦАРІВНА"
ПОВІСТЬ
написала ОЛЬГА КОБИЛЯНСЬКА
Ціна $2.00.
Можна набути в Книгарні „Свободи".
"SVOBODA"
83 Grand St., Jersey City, N. J.

4. КОНФЕРЕНЦІЯ МІЖНАРОДНЬОЇ СТУДЕНТСЬКОЇ ПОМОЧІ.

(International Student Service)

Організація світового християнського студентства, т. зв. „International Student Service" скликала свою річну конференцію між 4—12 серпня б. р. в Женеві-Жексі (останній знаходиться на франц. території на віддалені прибл. 18 км. від Женеви). Ця організація є добре знана українському студентству, нераз одержувало воно допомогу через цю організацію від світового студентства. Дух конференції цього рода опреділюється гаслом „ut omnes unum sint."

Найбільше всього на діяльність М. С. П.*) впливають Англія, Німеччина та Америка, які головно дають засоби для удержання організації та постачають працівників для філій на місцях.

Цьогорічна конференція М. С. П., ще на весні біжучого року викликала велике зацікавлення серед серед академічної родини цілого світу (професура та студентства), бо в звязку з реорганізацією бувшого „Европейського Допомогового Фонду" повстали перед розбудованою організацією нові проблеми ширшого значіння, головно щодо міжнародньої співпраці академічних груп поодиноких націй. Підчас конференції була уряджена в Жексі (в будинку мерії) всестудентська виставка, що була відкрита протягом одного тижня. Згідно обєктивної оцінці президії М. С. П. (генер. секретарем є п. Конрад Гофманн) та богатьох делегатів, виставка українського студентства (влаштована „ЦЕСУС-ом") була найбільш всього цікавою та змістовною. З инших виставок найповажніщими були: німецька та жидівська. Для влаштування виставки конференція покликала до життя спеціяльний комітет, до якого були обрані: Англієць, Австрієць, Естонець, Німець, Українець (М. Масюкевич) та Югославянин (останній по пояснюженню Москаль увійшов лише тоді, коли Москалі домагались, що би в комітеті конче був Москаль, раз конференція обрала Українця. Найбільше зацікавлення у чужинців викликали ручні вироби (гуцульські і ин.), вишивані експонати зі Львова та Відня (студентські праці), солідно виконані лютрами з діяльности У. Г. Академії в Подєбрадах, артистично виконані дві великі мапи (на першій була подана схема організації ЦЕСУС-а та розміщення українського студентства, на другій — представлені всі українські високі школи та таблиці з окладинками преси українського студентства. Біля української виставки не можливо було просто повернутись. Натовп чужинців перед українською виставкою бував до того великий, що президія (виставка містилась в тій самій салі, в якій відбувались засідання) нераз змушена була переривати засідання, щоби втихомирити відвідувачів нашої виставки, що голосно висловлювали своє вдоволення а часом й захоплення. На деякі ручні вироби чужинці поробили замовлення.

Склад делегації ЦЕСУС-А був слідуючий. Офіц. заступниками укр. студенства були: **Вітошинська Дарія**, магістр фарм. і студ. філ. (з Відня), **Масюкевич Микола**, студ. філ. і інж. (з Праги) і **Рудий Лесь**, канд. філ. (з Відня). Делегатами в характері гостей були студ. **Вітошинський Юрко** і **Орелецький Василь**. Крім того в склад делегації увійшов в характері співробітника **інж. Петро Ковалів** (з Женеви).

Провід делегації обняв студ. Масюкевич М., секретарем делегації обрано студ. Вітошинську Д.

В конференції взяло участь біля 250 делегатів від слідуючих країн: 1) Австралія, 2) Австрія, 3) Болгарія, 4) Канада, 5) Чехословаччина, 6) Данія, 7) Естонія, 8) Англія, 9 Франція, 10) Грузія, 11) Німеччина, 12) Голяндія, 13) Угорщина, 14) Індія, 15) Японія, 16) Нова Зеляндія, 17) Персія, 18) Польща, 19) Румунія 20) Росія (емігранти), 21) Півд. Африка, 22) Півд. Америка, 23) Швеція, 24) Швайцарія, 25) Україна, („ЦЕСУС"), 26) Злучені Держави Америки, 27) Югославія та делегати кількох міжнародних студ. організацій (прим. С. І. Е, Світового Союзу Жидівського Студентства, Союз Християнської Молоди і т. д.).

Урочисте відкриття конференції відулось дня 4/8, 25. в „Victoria Hall в Женеві. Почесний представник конференції Президент Швайцарської Республики Г. Мотта в змістовій промові зясував ідеали молодого покоління. Ректор Женевського університету проф. **Г. Вернер** в привітальній промові підніс значіння організації М. С. П. Далі промовляли: **п. Макс Габіхт** від швайцарського студентства, **п. М. Бекке** — за Америку, панна **М. Рош** за Францію, п. **І. Б. Гуміде** за Азію та Африку, п. **Бела Олат** (Мадяр) за европейське студентство (по німецьки!) і т. д.

По обіді учасники відвідали Секретаріят Ліги Націй, де відбулись інформативні доклади про біжучу працю Ліги Націй.

Протягом того-ж дня делегати відїхали до Жексу (Франція). Вечером відбувся реферат проф. **Віляма Мартіна**, „Економічні фактори та їх впливи на інтелектуальне життя, та на виховання." З дальших рефератів, що були відчитані протягом слідуючого дня, належить відмітити найцікавіщі: 1) доклад монсіньора **Зайпеля** (був. През. Ради Мін. Австрії), про підстави міжнародньої співпраці та корреферат на цю тему **Дра Кольбе**. Протягом кількох днів працювали комісії, на яких з рамени укр. делегації були відчитані слідуючі реферати: 1) „Студентство і нація" 2) „Сучасна система навчання та виховання на Рад. Україні", 3) „Дещо про українське високе шкільництво на зах. землях України та на еміграції", 4) „Економічне положення укр. студентства, 5) „Перспективи укр. абсольвентів-еміґрантів.

Більшість чужинців одержала спеціяльно видану укр. студ. для конференції брошуру на французькій мові, а деякі чужинці, крім того, показували нашим делегатам брошуру „Білий терор в Польщі" („La terreur blanche en Pologne", — Trois documents"), яку видала перед двома місяцями Укр. Національна Рада у Відні (фр. мовою). Всього працювало 6 комісій, найважніщими з них були: 1) „Економічно-самодопомоговадіяльність," 2) „Підстави міжнародньої (співпраці," 3) „Університетські ідеали" та 4) „Комісія для студентів еміґрантів".

Наслідком праці комісій була ціла низка резолюцій, з яких чимало припадає і на українську делеґацію, як на внескодавців.

Велике оживлення було на університетській Комісії підчас висвітлення положення УВШ у Львові та обговорення справи Черновецького Університету (протест Українців проти румунізації черновецького університету був підтриманий Мадярами, Німцями та Москалями). Найважнішими питаннями в Комісії для міжнародньої співпраці були: а) проблема рас та б) питання державних меншостей. Конференція приняла слідуючу засаду: **„Розгляд питання меншостей вказує конечність негайної зміни політичного, економічного та соціяльного положення меншостий в поодиноких державах."** Крім того конференція пропонує пануючим націям **поробити кроки для переведення ревізії кордонів і цим виказати, що вони дійсно мають добру волю супроти меншостий.** Виходячи з цієї засади Конференція намітила деякі практичні вказівки для переведення цього в життя**).

В комісії для студ.-еміґрантів речники укр. делеґації запропонували спеціяльний проект несення помочі еміґрантам, який майже в цілости був принятий конференцією. Згідно з цим проектом поміж укр. студ. від М. С. П. має йти в першу чергу через укр. студ. організації (прим. через ЦЕСУС).

Підчас конференції Українці працювали з кількома делеґаціями, а передівсім зі слідуючими: 1) англійською, 2) чехословацькою, 3) шведською, 4) мадярською, 5) німецькою, 6) швайцарською, 7) грузинською та 8) з частиною французької. Конференція закінчилась дня 12/8.

Тогож дня відїхали до Копенгаґи на конференцію Міжнародньої Студентської Конфедерації (Confederation Internationale des Etudiants — С. І. Е.) делеґати ЦЕСУС-а Микола Масюкевич та Василь Орелецький.

*)М. С. П. — скорочена назва Міжнар. Студентської Помочі.

**)Резолюції Конференції будуть оголошені в черговому числі „Студентського Вістника".

ХЛОПСЬКИЙ СИН.

Одного разу вродливий парубок, селянин, полюбив дочку богатого боярина. Станом вони були дуже далекі від себе — він, хлоп в простому, мужицькому уборі-одязі, вона — дочка богатиря, вихована по панськи.

Щож робити парубкові? Як підійти до батька хорошої панни просити о її руку? Чи тато позволить дочці вийти замуж за хлопа? Що дочка на се скаже? Чи пасує хлопови з панами дружитись?

Як котрий з вас, хлопці, хоче про се дізнатися, (а прекрасна то гісторія) то пришліть $1.50 моні-ордером або марками до Свободи, 83 Grand St., Jersey City, N. J., а ми вишлемо вам книжку: ЗАХАР БЕРКУТ, написану Іваном Франком, з котрої, ми є певні, будете вдоволені і не тільки, що довідаетесь про повисші питання, але й богато більше знання наберете про те, як відносились хлопи до панів в нашім рідним краю в давну бувальщину.

ЧИ ВИ ЗНАЄТЕ, ЩО

Більше як 270,000 автомобілів зареґістровано сего року в місті Ню Йорку до 1-го мая, взріст о 45,000 за той самий час минувшого року? Чи Ви знаете, що 100% чисто турецький тютюн в Мюред є найсмачнійший і найліпший тютюн ростучий у світі, та що нічого не може його заступити в його чисто турецькому тютюні на цигаретки.

КАРТА ЗМІНИ АДРЕСИ.

Хто зміняе свою адрес у,нехай долучить почтову марку за 10 центів і вишле сю картку на адресу:

"SVOBODA", 83 Grand Street, Jersey City, N. J.

До Адміністрації „Свободи":

Залучаючи почтову марку на 10 центів прошу змінити мою адресу.

Моя стара адреса була:

Число відділу..........
Імя ....
Улиця ....
Почта ....

Нова адреса є:

Число відділу..........
Імя ....
Улиця ....
Почта ....

„Крикливий Кіт Не Зловить Миши"

MURAD THE TURKISH CIGARETTE S. ANARGYROS.

— Ані не осягне нічого чоловік нарІканнем. Наприклад, продавець котрий заедно нарікає на злі часи, мало зробить бизнесу. Успіх належить до того чоловіка, що глядить в гору, не в долину.

Замість думати і говорити про біду, розвеселіться й освіжіться цигареткою Мюред і тоді ідіть, а здобудете щасте, яке вам належиться. Бизнес приходить до веселого продавця і курця.

Пачки по 10 і 20

Турецький тютюн має славу за свою чистість і якість. Він природно пахучий і приємний.

ДОПИСИ.

НЮ КЕСЕЛ, ПА.

Для голодних сіл.

Заходом кількох одиниць в Ню Кесел, Па., зібрано слідуючі жертви на голодуючих в Галичині:

Тов. ім. І. Франка, відділ 99 Українського Робітничого Союза $15.60; по $5.00 зложили: Василь Фабіян і Мих. Хруцький; по $2.00: Степан Козак: по $1.00: зложили: Осип Мельник, Максим Лазута, Іван Лисогір, Степан Зімак, Ілько Гладій, Мих. Савич, Йосиф Куць, Андрій Ліско, Онуфрій Вересюк, Петро Ярема, Антін Мундзякевич, Дмитро Булій, М. Базилінський, Ст. Шевчик, Н. Калічун, Ант. Наконечний, Іван Мисько і Мих. Васильовський; по 50 ц. зложили: Л. Радковський і Гр. Іващук.

Разом $46.60.

Повисшу суму вислано до Обєднання в ціли переслання до краю для голодуючих.

О. Мельник.

ПРАВИДЕНС, Р. АЙ.

Поступ української громади в Правиденс, Р. Ай.

Дехто будучи в Правиденс думав би про нашу маленьку українську громаду, що заснула сном твердим, гейби ніколи не мала обудитись до нового життя. Та хотяй в часописях не давалось довгий час про ту громаду нічого до прилюдного відома, треба сказати, що так погано не є.

Українська громада, котра розселилась на Савт Правиденс, се одна свідома сила, котра з добрими провідниками іде до поступу і просвіти. Є тут українська вечірня школа, а також є вибрані сили при Українському Аматорському Кружку і виступають і по других околицях з українськими представленнями.

Тутешні наші громадяни і матеріяльно засібні. Майже всі мають свої власні гарні доми. Є теж кількох бизнесменів, що стикаються з Американцями, не встидаючись своєї української народности. Є контрактор будови п. Д. Рекрут, ювелерник п. О. Рекрут; виріб соди має п. Лука Гумляк; підприємство автомобілів і власником великого гаражу п. Ст. Саска. Решта громадян, котрі стоять на бизнесах, се віндоклінери; також є два українські стори, а то найкрасше, що маємо кількох учеників і учениць, котрі укінчують гайскул та поступлять на висший степень науки. Отсе наша найбільша гордість на будуче. Одним словом, громада відновилась до спільного життя. Але на жаль, є добра пачка собратів славних муншайників, котрі кирinять в народній роботі. Імен не споминаю, лише в імени правди, в імени тих нещасних, братів і сестер в краю, кличу до Вас, шановні члени від. 73 У. Н. С., поучіть таких виродків, котрі безглузно кплять з нещасних. Дайте їм добру науку на будуче, хай не буде таких виродків! Беріть примір з від. 177, що коли треба дати поміч нещасним, то всі члени як один за тим! А чому? Бо в просвіті наша будучність, а коли знов приходиться робити який протест, то не приймайте між себе большевиків, яких в дійсности не любите, на рефератників. Пригадайте собі, як Ви давнійше до них ставились. Пора нам зрозуміти, хто ми є, чиї діти, ким, і защо закуті.

Член У. Н. Союза.

СТ. ЛУИС, МО.

Народний податок.

За стараннем бр. св. В. Великого від. 179 У. Н. Союза в Ст. Луис, Мо., отсі члени сього відділу зложили народний податок. По три доляри: Михайло Петровський, Др. Микола Клим, Михайло Кульчицький, Стах Стецик, Михайло Єзуско, Василь Щупляк, Петро Ярема, Микола Мішурак. По два доляри: Іван Добромільський. По одному долярови: Йосиф Яцечко, Василь Білик, Михайло Дмитришин. По 50 цнт.: Іван Онуфрій, Стефан Пилипчук, Василь Андрус, Іван Тиндик, Андрій Помірко, Василь Петришин, Тимко Шпить. По 25 цнт.: Іван Гаргаля, Михайло Кузів, Теодор Федик, Григорій Гадзера, Стефан Макара, Тимко Шарамета, Михайло Ільницький. Михайло Чулик 15 цнт. По 10 цнт.: Микола Фетчак, Білобрам Григорій Оліяр. З продажі цвітів на Рідну Школу шість долярів і шістьдесять центів, один доляр незнаний. Разом сума сорок два доляри і 30 цнт., котрі вислано до Обєднання в Філаделфії.

Переслав **Петро Ярема.**

ДЖЕЗ-БАНДА В ЦЕРКВІ.

На вечірни в церкві св. Петра в Рочестері (Англія) грала недавно цікава орхестра. То були музиканти джез-банди з Пале де Данс, які в місті пригравають до шімі й фокстрота, а тепер супроважали церковну відправу. Канонік Гікін, що відправляв вечірню, є великий приятель музики. Англійські часописи додають, що саксофон із скрипкою й трубою дали дуже настроєву музику.

З НОВИХ ПОДІЙ ТА ІДЕЙ.

Розвиток фільми.

Живучість картин на фільмі буде ще збільшена, завдяки новому винаходові одного румунського інженіра, що живе в Парижі. Фільма стане плястичною, себто постаті переходитимуть перед нашими очима не як образи на поверхні, але витворять ілюзію живих тіл, що рухаються в просторі: Новий винахід Деметра Дапонте був уже предметом справоздання в париській Академії Наук, яка займалась цією ідеєю вже 50 літ тому. Досвіди починались давно з дуже простого явища: коли з якогось предмету зробити одночасно дві знимки, так, щоби одна відповідала полю зору правого ока, а друга — лівого і коли глядіти на ці два образи крізь скла відповідного апарату, тоді маємо враження плястичного образу.

За цим пішли спроби перекинути такі образи на полотно. Висліди були невдоволяючі, бо глядачі мусіли мати перед очима складний і невигідний оптичний апарат. Винахідник Дапонти покористувався иншим способом. Він звернув увагу на факт, що предмети виступають релєфно навіть тоді, коли глядимо на них одним окомо. Він зробив спробу: два поруч себе поставлені образи стереоскопу перенести (кинути в проєкції) на полотно один за одним, а не одночасно. Образ, що повстає таким робом, є спершу притьмарений та замазаний. На те, щоби зробити його виразним, з ясними обрисами, треба було ґеніяльного приладу.

Винахідник поставив перед двома проєктографами дві криштальні, округлі шиби, що швидко обертаються: у цей спосіб сила світла двох промінистих жмутів у проєкції може слабнути та зростати, і то так, що можуть проміння з правого проєкційного апарату доходити до свого максимального напруження, коли в лівім апараті находяться в мінімум, — і навпаки. Тому загальне враження образу залишається невпинно рівне, і тому невпинно, зі швидкістю блискавки, зміняється напруження світла поодиноких пунктів. Це явище розяснюється тим, що в дану мить образ, який є проєкцією двох злитих у собі фотографій і який відповідає на переміну зоровому полю правого і лівого ока, є сильно освітлений. Наші очі не всилі схоплювати це переплутування світла, але приноровлюються природно до цієї зміни і з двох напереміну освітлених образів добувають враження плястичного образу.

Цей винахід має ще ту прикмету, що плястичні світлини є дуже дешеві. Кінотеатри не потребують купувати спеціяльних проєкційних апаратів. Плястична фільма повстане дуже просто, коли сфотографують полотно, на якому буде кинений фіґуральний образ при помочі найденого апарату. Така сфотографована фільма викличе повну ілюзію оригіналу.

На цьому місті добре буде пригадати, що цього року Франція святкувала пятьдесятиліття винаходу фотографії. Як далеко відійшли ми за півстоліття від мистецтва передавати природні образи при помочі світляних промінів на непорушній поверхні! Навіть мало хто знає, що винахідником фотографії був париський маляр Даґер, якого іменем (даґоротиція) спершу й називали фотоґрафію. Одночасно з роковинами фотографії святкували винахід кіна, який також є твором французького ґенія. Істнує ще суперечка про першенство винаходу. Вже в 1886 р., Американець Мейбрідж збудував апарат званий „зоопраксоскопом," що складався з низки повязаних зі собою „камер," перед якими пролітав нпр. кінь, залишаючи на кліші поодинокі моменти свого бігу. В 1891 р. Едісон назвав перший свій апарат для таких знимок „кінетоскопом."

Одначе ідею кіна в нинішнім його виді мав Маррей, а здійснили її брати Люміер, Французи. Люміер, який є членом Академії Наук, рішив проблєму першенства винаходу, перекладаючи лист Маррея, який писав в 1897 р.: „Усе своє життя працював я над удосконаленням оптичної синтези руху. Авґуст та Люї Люміер були перші, які своїм кінематоґрафом довели це завдання до близької розвязки." Та перші справжні фільми пес прийшли з Америки. Один із співробітників Едісона, Фред Отт заявляє, що він був першим, який у робітні славного винахідника виконав першу фільмову ролю, переодягнувшись в якийсь фантастичний шаль та оперезавши голову турбаном — відограв для проби циркову пантоміну.

О. О.

„ЮЖНАЯ РОССІЯ".

Коли би хто думав, що Україну називають Южною Росією тільки російські буржуазні імперіялісти, з осібна російська закордонна контрреволюційна і навіть соціялістична преса, той дуже помиливсяб. З Україною не можуть примиритися й російські комуністи, а навіть і деякі комуністи України, і демонстративно називають її „Южною Россією". Характеристичний під тим оглядом зайшов факт в одній союзній інституції, а саме в Совіті Народнього Господарства. Дня 12. червня ц. р., в одній з комісій СНГ. розглядалася справа будови нових фарфоро-фаянсових фабрик, при чім серед районів, в яких мають будувати ті фабрики, стояла й „Южная Россія." На засіданню все таки виникло питання, як називати цей район, Україною чи таки Южною Россією і голосуванням, більшістю 7 проти 2, верх взяла назва „Южная Россія." Ця нарада відбулася під голосуванням якогось фільсофа, при секретарі Кузнецової, при участи представника української СНГ. і Укрпорцелянтресту тов. Касавіна. Чи й Касавін голосував за „Южною Россією", радянські ґазети з яких беремо цю вістку, про це мовчать, але це зовсім не виключено, бо що спільного мають всякі Касавіни з Україною. І чому їм не стояти при „Южній Россії, коли це так легко й безкарно проходить!

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИННА НАХОДИТИСЬ ЧАСОПИСЬ „СВОБОДА".

ДЕЩО ПРО ЗАЯЦІВ.

(Дискусійна політична статтЯ).

Я пробув тепер кілька днів на селі. Не чув трамваїв і кепської каналізації, не бачив телеґрафічних дротів і політичних стовпів. І тому легко було на душі, на серці, в грудях і в голові.

З усіх лон таки найкраще лоно природи і я, положившись на нього, читав уважно книгу істнування, що розгорнулась перед моїми очима.

Цілих десять днів читав розділ про заяців, про їх життя, звичаї, обичаї, норови та забаганки. Дивився я на ті малі і на око дурненькі сотворіння, які вони на ділі розумні та второпні. Скільки хитрости вимагає від них тверде життя, щоб не загубився їх переслідуваний і нищений рід. На кожнім кроці жде на них кривда: доразові псячі суди, провокаційні засідки мисливих та шпигунство шулік.

На скільки красше вміють вони виминати небезпеки як наприклад... Українці!

Але з усього, що я прочитав у книзі природи про заяців, найбільше мені подобалась сторінка про білу латку. Іменно заячиха має ззаду білу латку, яка не є тільки прикрасою чи химерною фантазією самички. Вона служить за дороговказ для малих заяченят, коли нічю треба тікати крізь корчі та гущаки. Тоді заяченята біжать вдивлені в білий знак своєї мами і ніколи не жалують цього. Навпаки: біда тому, котре з них стратить з очей спасенну латочку.

Я нераз обсервував ці розумні заячі уладження і дивувався, чому досі ніхто не використав цього в... політичних статтях. Адже порівнання таке близьке і таке повчаюче. Напевно сталоб на грубезний том, або на кільканайцять затяжних статтей під заг.: „Заяці і політики".

Поминувши те, що політики дуже часто мають стількиж лицарського духа, такий самий характер у ногах і тільки само як не дійсних, то бодай видуманих небезпек,— подібність між ними і заяцями це власне та біла латка ззаду.

Як тільки котрий з політиків висунеться на чоло, зараз йому причіпають латку, одну а нераз і більше. Вона, чи вони, служить потім партійним заяченятам за дороговказ, куди вразі небезпеки мають утікати.

Возьмім наприклад наших політиків:

Трудовикам причіплено латку чорно-жовту і вони з нею ходили, а декотрі ще ходять до нині.

Радикали мають напевно якусь латку, але так виляють хвостом, що її добре не видно і радикальні заяченята густочасто забігають ворогові в зуби.

Соціялісти дістали латку червону, але вона заросла так, що ніхто не може орієнтуватись у напрямі.

Комуністи мають латку ярко червону, в виді сіоністичної звізди, яка дуже часто зміняє краски і тим способом змилює (не милом „Мута") чужих заяченят.

Все вище наведене вказує, скільки подібного між заяцями і політиками та скільки про те далосьби написати.

Але все таки є й ріжниці між ними.

Латки заяців завсіди добре проводять молоду ґенерацію, а в році є бодай пару місяців коли їх можна безкарно стріляти.

Галактіон Чіпка.

РАДЯНСЬКІ МАНЕВРИ.

„Курер Червони" повідомляє, що радянський уряд заповів великі військові маневри на половину серпня. Має то бути відповідю на польські маневри в околиці Бродів. Радянські маневри будуть над польсько-радянською границею.

НА ШИРОКИХ СТЕПАХ АМЕРИКИ.

400.000 диких коний не знає, що таке уздечка.

Здавалосяб, що в теперішніх часах так тяжко здобутися на пару конят, требаб уважати за найбезосновнішу байку, колиб хто говорив про табуни диких коний, що ніколи не знали пана, ніколи не чули на своїй шиї шлиї, а пасуться на широких степах на повній волі. А однакож є така країна а іменно держава Монтана північної Америки, в якій жиє около 400 тисячів диких коний, що сталися правдивим нещастям тамтешніх мешканців. Вони виїдають всяку пашу, яка тільки їм попадеться, нападають на фарми і не тільки, що не лишуть ані стебелинки паші, але ще й забирають зі собою освоїних коний. Уряд мусів знайти якийсь спосіб оборони перед тими кіньми. Зваживши, що в століттю автомобілів коні зовсім не потрібні, постановив вистріляти їх до одного. Уряд числиться з тим, що пашою, яку зїдають ті коні, можнаб вигодувати два міліони овець або 800 тисячів штук худоби, що принеслоб багато більше користи.

Але чому якраз вибивати стільки коний? — подумавби неодин. Чи не краще виловити їх та продати. В тім то й річ, що хоч ті коні доброї раси, бо вони потомки арабів найчистіщої крови, то їх ніяк не дасться освоїти. Навіть освоєні, вони кожної хвилі вертають до своїх диких навичок і роблять страшенні шкоди своїм господарям.

Один фармер купив на ярмарку такого освоєного коня і казав завести його до стайні. Кінь йшов спокійно, але в його очах завважав господар дивні блиски. В стайні зробився кінь такий дикий, що ніхто не міг до нього підійти. Через чотири дні діставав напади дивної скажености. А коли трохи успокоївся, запрягли його в парі з мулом до воза. Чотирох людий виводило його зі стайні зі звязаними ногами. Щойно як на візок сів чоловік, коня розвязали, а він станув на задних ногах, кинувся на мула і став його кусати. Візник злетів з воза, а кінь кинувся вперед і потягнув за собою мула з возом вулицями міста. По дорозі вивертав вози, калічив людий і звірята. Впав до парку і там нarobив великої шкоди. Задержався аж у великій купі каміння, в яку віхав з потовченим мулом і розторощеним возом. Там зловили його фармери на аркани, бо інакше не можна було до нього приступити. Закинено йому мотузки на шию і ноги і так повалено на землю. Господар, бачучи, що не матиме з коня ніякої користи, отруїв його.

Тому не диво, що уряд держави Монтана, замісць виловлювати тих коний, рішив окружити їх панцирними автомобілями і вистріляти.

ПОЗІР! УКРАЇНЦІ! ПОЗІР!

Нова українська кольонія в New Market, N. J., коло Plainfield, 27 миль від Ню Йорку, придбала за стараннем о. Д. Микитяка чотири лоти землі під будову церкви і школи на ґрунті Ben Smith Co.

Наша громада побільшуєся кождого дня в наслідок дуже догідних і легких умов при закупні землі під будову домів в тій новій кольонії.

Ті, що бажали би осісти там і користати з сеї нагоди, нехай поспішають ся з купном, бо мало лот ще оставе, а заходить небезпека, що заберуть їх инші люди.

В сім місті находяться ріжні фабрики, де наші люди можуть мати постійну й добру роботу.

Комунікація дуже вигідна, Central R. R. of New Jersey.

В місцевости находяться американські низші і висші школи. Компанія Бен Сміт інкорпорована гарантує безпеченьство тої землі і забезпечує ті праперти через гарантію в Plainfield of N. J. Корпорацію.

За всякими информаціями треба вдаватися до о. Д. МИКИТЯКА особисто, або писемно під ч. 15 Park Row, New York City.

Phone: Room 516, або Barcley 8610.

ЧИ ВИ Є ПЕРЕДПЛАТНИКОМ

„СВОБОДИ"

КОЛИ ЩЕ СЕЇ ЧАСОПИСИ НЕ ПЕРЕДПЛАЧУЄТЕ, ТО ЗАЧНІТЬ ПЕРЕДПЛАЧУВАТИ ЇЇ СЕЙЧАС.

„СВОБОДА" є найбільшою зі всіх українських часописий в новім і старім краю.

„СВОБОДА" виходить кождого дня з виїмкою неділь і свят.

„СВОБОДА" подає цікаві новини американські і краєві.

„СВОБОДА" також подає найдокладнійші відомости в теперішних подій в старім краю.

ПЕРЕДПЛАТА ВИНОСИТЬ:

В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ НА ЦІЛИЙ РІК	$ 7.00
„ „ НА ПІВ РОКУ	$ 3.75
„ „ НА ТРИ МІСЯЦІ	$ 2.00
В ДЖЕРЗИ СИТІ, КАНАДІ І ЗА ГРАНИЦЕЮ:	
„ „ „ „ НА РІК	$10.00
„ „ „ „ НА ПІВ РОКУ	$ 5.00
„ „ „ „ НА ТРИ МІСЯЦІ	$2.75

Звертається увагу, що на кредит нікому не висилається часописи.

„SVOBODA", 83 GRAND ST., JERSEY CITY, N. J.

ДРУКАРНЯ

У. НАРОДНОГО СОЮЗА „СВОБОДА"

виконує старанно, дешево і на час всякі друкарські роботи як:

СТАТУТИ, ПРОГРАМИ І ТІКЕТИ НА КОНЦЕРТИ, ПРЕДСТАВЛЕННЯ, ПІКНІКИ І БАЛІ, ЯК ТАКОЖ КОВЕРТИ І ЛИСТОВІ ПАПЕРИ ДЛЯ БРАТСТВ, ТОВАРИСТВ І СЕСТРИЦТВ.

Проситься всі відділи У. Н. Союза удаватися зі всякими замовленнями до своєї власної друкарні на адресу:

„SVOBODA". 83 Grand St., JERSEY CITY, N. J.

ДІТОЧІ ТЕАТРАЛЬНІ ШТУКИ.

	цнт.
В чужім пірю, картина в 3-ох діях (10 осіб)	10
Дарунки русалок, фантазія в 2-ох діях (16 осіб)	10
Добрі діти, з життя амер. школярів в 3-ох діях (8 осіб)	15
Іменини Влодка, комедійка на 3 дії (8 осіб)	10
Коник стрибунець, сценічна гра в 1-ій дії (5 осіб)	10
Лісова казка, сценка на 1 дію (10 осіб)	10
Печери, сценка на 1 дію (8 осіб)	10
Соняшник, в 3-ох діях (9 осіб)	25

[illegible]

„СВОБОДА" [illegible]

ФАРМИ!

ФАРМИ І ДОМИ НА ПРОДАЖ.

Фарма 90 акрів, 25 акрів грубого ліса а решта засіяно ріжнородним збіжжем, дім 8 кімнат, сайло і 3 других будинків, вода на фармі і в усіх будинках, 10 коров, 5 ялівок, 2 коні, 60 курий і всі фармерські машини, фарма при стейтовій дорозі і близько школи, 2 милі до міста, дохід з молока і яєць $300 місячно. Ціна $5,000, готівкою $2,500.

3-фамілійний мурований дім. Ціна $6,000, готівкою $2,000.

S. FILANOWSKY,
103½ St. Mark's Pl. (E. 8th Street), New York City.
або 92 Main St., Flemington, N. J.
Tel. 332 L.

ПРОДАЄСЯ гарна поплатна фарма на цименто̂вій дорозі з склепом і ґазоліновим стейшіном, джітний-боси переходять кождих 20 хвиль, ріка, сад, 306 акрів, 150 чистої орної землі, решта будівничий ліс і пасовиско, дім 10 кімнат, 6 будинків, 12 коров, 2 ялівки, 2 коні, 300 курий, безроги, гуси, качки, вся машинерія потрібна на фармі, півтора милі від більшого міста. Ціна $12,500, готівкою $4,000, решта на легкі сплати. — Фарма 63 акрів, 40 чистої, решта ліс і пасовиско, сад, ріка, дім 8 кімнат, 5 др. забудовань, 3 корови, 2 ялівки, кінь, 325 курий, вся машинерія, 2 милі від міста. Ціна $3600, готівкою $1500.

OWDY,
194 Avenue A, New York City.

НА ПРОДАЖ
ФАРМИ В MILLVILLE, N. J.

Ся місцевість заселена майже самими Українцями фермерами, котрі фармерують там від яких 14 літ і днесь всім не зле поводиться.

В місті Millville є богато фабрик шкляних і инших, де можна все дістати занятте.

Фарми по 5 акрів і внеше. Земля продається дешево.

Голоситися до:
B. MATOLYCH,
N. E. cor 7th and Green Street
PHILADELPHIA, PA.

МАЛА ФАРМА
20.000 Сквер Фітів
В NEW BRUNSWICK, N. J.
$450. — $50 завдатку і $8 місячно. 5 хвиль до міста і 60 фабрик. Добра земля на городовину. 160—
HAMILTON REALTY CO.,
53 Park Row, Room 713, World Bldg., N. Y. C.

ЯК ХОЧЕТЕ КУПИТИ АБО ПРОДАТИ дім, бизнес або фарму, як хочете переслати гроші долярами до своїх кревних або залагодити якунебудь правну справу так прошу удатися до:
WALTER KOSTETSKI
Business and Real Estate Broker,
4309 Germantown Ave., Phila., Pa

ЛИШЕНЬ ТРИ ЛИШИЛОСЬ
З 400 ДОМІВ.
$295 КУПИТЬ ЦІЛИЙ ДІМ
В ISELIN, N. J.
$2950 ПОВНА ЦІНА
$295 З ГОРИ, А НЕ БІЛЬШЕ
Решта місячно як рент
КУПИТЬ новий 4 кімнат Бонґало з купальнею і пивницею, купальня, ґез, електрика і вода, лота 40x100, 1½ блока від стації, 45 хвиль від міста, головна лінія Penna R. R. Пишіть або приходіть до офісу: 203-07
PETER METZKA,
Suite 94, 180 Broadway, New York
Отворено денно до 6-ої вечером.

ДОБРА РАДА.

Переходячи вечером міським парком затримавсь я коло гуртка молодих українських робітників, котрі окружили старого Панька і цікаво слухали його оповідання.

Панько говорив так гарно, що аж любо було слухати. Почав говорити якто в давну давнину в одному селі жили собі люди, помагаючи один другому в тяжкій мужицькій праці, які то в них гарні порядки були, про їх волю і свободу, аж доки нечиста сила не принесла в село боярина, котрий заграбав ліс громадський, поле, полонини і старався робити всякі пакости громаді, щоб людий поробити своїми рабами. Говорив й про чудову дочку боярина, котра полюбила мужицького сина, про війну і т. д., а в кінці сказав:

— Хлопці! Цікава се історія; написав її Іван Франко під назвою: Захар Беркут. Кождий з вас повинен її перечитати та набрати розуму, відваги і геройства, бо якраз тепер вам треба ступати слідами тих наших давних героїв і помагати нашим братям проганяти ворога з рідного краю.

Пішліть $1.50 моні-ордером або марками до Свободи, 83 Grand St., Jersey City, N. J., а відворотною почтою дістанете Захар Беркут, котрий вкаже вам шлях і додасть відваги до боротьби за рідний край.

ЧАСОПИСЬ „СВОБОДУ" ЧИТАЄ ДО СТО ТИСЯЧ ЛЮДИЙ, ТОМУ ВОНА Є НАЙЛІПШИМ ПОСЕРЕДНИЦТВОМ ДЛЯ ОГОЛОШЕНЬ.

Д. Антонович.

ДМИТРО БОРТНЯНСЬКИЙ.
(1751—1825.)

(Промова на концерті в Празі в столітні роковини його смерти.)

Популярний, а незнаний творець. — Перші джерела його освіти.

У цьому році минає сто років з дня смерти найпопулярнійшого українського композитора Дмитра Бортнянського. Слава і популярність Бортнянського виходить далеко за межі рідної України, розходиться по всьому словянському світу і навіть ширше, поза словянським світом Бортнянський є знаний і люблений у народів східного обряду. Але і досі, хоч уже минає сто років з дня смерти Бортнянського, його знають однобічно; уявляють Бортнянського як виключно духовного композитора. Поза духовною музикою, хіба знають Бортнянського, як автора одного популярного гимну, але не знають инших його світських композицій, а вже зовсім Бортнянський не є знаний як композитор опер, бо ні одної з пяти опер Бортнянського ні на Україні, ані деінде не виконують. Таксамо дуже мало і однобічно відомі ті джерела, з яких міг появитися і розвинутися талант Бортнянського, бо в біографії його відомо тільки про науку Бортнянського у Італійців та в Італії, а італійські впливи, розуміється, цілого Бортнянського розяснити не можуть. Таким чином на сором нам, і тепер у столітні роковини з дня смерти Бортнянського, ми властиво не знаємо нашого найславнійшого композитора.

Навіть біографія Бортнянського, особливе в молодших роках, коли заложено перші підвалини музичної індивідуальности Бортнянського, також мало відома. Так біографи називають містом уродин Бортнянського місто Глухів, на Чернигівщині. Але і це треба довести, бо відомо тільки, що Бортнянського дитиною із Глухова одправлено до Петербургу. Але перебування Бортнянського дитиною у Глухові ще не доводить, що Бортнянський власне у Глухові родився, бо він міг бути привезений до Глухова з иншого міста (імовірно на Чернигівщині) для науки в Глухівських підготовчих клясах, себто в початковій співочій школі, яку засновано в Глухові, а другу подібну у Харкові, „даби із імеющихся там півчих всякий міг способним бить і при височайшім дворі, когда надобность в них на місто убилих і спадающих голосов настоять будет." Із цеї школи Бортнянського відправили до Петербургу до придворної капелі. Привезено Бортнянського до Петрограду, коли йому було не менше як тринацять, чотирнацять років, отже першу науку в Глухові він уже пройшов і перші зерна музичної свідомости в музикальну душу Бортнянського вже засіяно. Але що це була за освіта в Глухівській музично-співочій школі і що вона могла дати Бортнянському, про це можемо тільки догадуватися. У Петербурзі Бортнянський зразу попав у науку до придворного капельмайстра Бальтазара Ґалуппі, відомого італійського композитора, автора комічних опер. Ґаллуппі прибув до Петербургу вже відомим композитором у віці коло 60 років (у 1764 р.) і пробув у Петербурзі коло чотирьох років, бо в 1768 р. вже повернув до Італії.

В придворній капелі в цей час панував свійський напрям музики, члени капелі мусіли співати в концертах і операх, а хоч співали в церкві, то це був час, коли і в церковний спів введено оперовий стиль музики. Відомо, що в цей час Бортнянський, щоб мав чудовий голос дискант, виступав у театрі в жіночих ролях і навіть виконував ролі оперових примадон. В 1768 р. Ґаллуппі відїхав з Петербургу і осів у Венеції, як капельмайстер при соборі св. Марка. Звичайно вважають, що до самого відїзду Бортнянський учився у Ґаллуппі; але ледви чи це так, бо Бортнянський у цей час мав сімнацять років і голос у нього повинен був раніще спасти на переході від дисканта до голосу дорослих, і в списку „півчих" придворної капелі за 1767 рік Бортнянського немає. Хіба що Ґаллуппі виключно учив його лише теоретично теорії музики і композиції. В кожнім разі тут наступає неясний період в житті Бортнянського і відомості про нього починаються знову тільки з 1775 р., коли Бортнянського вислано до Італії кінчити музичну освіту у тогож таки Ґаллуппі. Деж за цей час перебував Бортнянський на протязі семи, як не більше років?

Ми знаємо, що композитора Максима Березовського, який раніше Бортнянського попав у таке саме становище, на час переходу голосу одставлено до Києва учитися в академії. Дуже імовірно, що те саме було і з Бортнянським і це установити булоб дуже важно. На науку в київській академії в нашій літературі часто висловлюють неґативні погляди, і це дуже несправедливо. Навіть українські дослідники не розуміють слова „схолястика". Розуміється, наука в київській академії була не схолястична, а цей термін дослідники прикладують до київської науки хіба під враженням способу навчання. Очевидно способи навчання в XVII і XVII віках дуже відріжнялися від сучасних і корінь науки в ті часи був гіркійший від нині, але програма навчання неперечно мала перевагу перед сучасними програмами і то власне тим, що тодішна школа взагалі, а Київська Могилянська Академія особливо навчала litteris et artibus — навчала обовязково, а успіхи в мистецтвах важилися так само як і в науках.

Не будемо змагатися, що важнійше: наука чи мистецтво, це булоб безпредметово, але годі сперечатися проти того, що гармонійне получення науки і мистецтва, це найвище із усього, чого може дійти людство; і до цього ідеалу Київська Академія в тих обставинах була ближче ніж ми тепер. В кожнім разі наука всіх галузів мистецтва у Київській Академії була дуже солідна і зокрема музиці і співу уділялося чимало місця і часу. Академія мала свої хори й орхестри, музикою і співами студенти Академії заробляли собі хліб і поза стінами школи, і слава музичної культури в Київській Академії лунала широко. Музична культура стояла високо і всі кращі европейські композитори в Київській Академії були знані і виконувані. Є відомости, що в часі Бортнянського особливо любленими і виконуваними часто в орхестрах і хорів Київської Академії були Скарлятті і Палестріна і взагалі Київська Академія стояла на висоті тогочасної музичної культури. Тому немає нічого дивного, що в другій половині XVIII віку із Київської Академії вийшло стільки вельми талановитих музиків і композиторів.

Якби вважати доведеним факт, що між 1768 і 1775 роками Бортнянський був у Київській Академії, де мали би більш менш остаточно сформуватися його музичні здібности, то це в багатьох точках прояснило-б розуміння будучої його музичної творчости. Це значилоб-б, що Бортнянський вдруге приєднався до рідної української стихії і культури і то в рішучий момент формування своєї музичної індивідуальности. Кажемо вдруге, — бо його перебування в школі у Глухові в суті річи було підготовкою до Академії. Ми не знаємо з певністю, як стояла наука в Глухівській школі, але трудно припустити, щоб навчителями в ній були хтось инший, а не вихованці Київської Академії. Ледви чи було-б помилкою, якби ми Глухівську і Харківську школу розглядали як периферії Київської Академії. Зрештою, як би здогад, що Бортнянський також був у Києві в Академії, не справдився, то-то пояснення формації його музичної індивідуальности треба би було шукати в тому, що перебування його в Петербурзі в придворній капелі було також перебуванням в околі музичному українському. Бо-ж сама музична капеля була властиво українською кольонією в Петербурзі, бо співаків для цеї капелі від часів цариці Лисавети, а то й раніще, набирали виключно на Україні, як на Україні-ж були й згадані школи для підготовки співаків для цеї капелі. Навіть уніформою парадною співаків придворної капелі була парадна одежа спудеїв Київської Академії і ця уніформа потім перейшла на архиєрейські хори по всій Росії і додержалась у них до останньої революції.

Учителями і диригентами в придворній капелі також були Українці з Київської Академії, наскільки це не були Італійці, або взагалі чужинці. Придворними композиторами в Петербурзі також були або чужоземці або лише Українці. Академік Якоб Штелін (Staehlin) докладно описуючи придворну капелю в шістьдесятих роках XVIII віку, каже, що „в присутности цариці, а також в неділі і свята завжди співають у церкві фіґурально, а ще частійше співають музику компонованих псальмів, хвалебних пісень і инших текстів в церковних концертах вперше зложених кілька років тому італійськими придворними камер-капельмайстрами — Манфредині, старшим Ґаллуппі, а також українськими композиторами, що перед тим самі були придворними співаками."

Успіхи Бортнянського в Італії підчас його там трьохлітнього перебування загально відомі. У Венеції Бортнянський поставив в 1776 році одну свою оперу „Креонт," через два роки у Модені другу оперу „Квінт Фабій". Успіх цих опер був настільки визначний, що Бортнянський став загально визнаним і популярним в Італії композитором. Але в Італії Бортнянський оставався тільки три роки і в 1774 році, на жадання Петербурського уряду, Бортнянський вже знову був у Петербурзі, де спочатку дістав посаду капельмайстра, з титулом придворного композитора, а з 1790 року став директором зреформованої придворної капелі і на цій високій придворній посаді в ґенеральській ранзі залишився до самої смерти 10. жовтня 1825 р.

Коли візьмемо на увагу, що ще перед своєю подорожею до Італії Бортнянський був автором опери „Алкид", твору раннього і молодого, а після повороту з Італії у вісімдесятих роках Бортнянський виставив ще дві опери: „Фенеон" в 1786 році і „Фільсріваль" у 1787 році, то ми побачимо, що першу половину свого життя і то в добі розцвіту своїх сил, Бортнянський працював, як світський композитор, і реноме його, як чисто духовного музика, хибує виразно одбічністю. Власне на церковній музиці Бортнянський зосередився щойно в другій половині свого життя, коли з царем Александром І., або ще за Павла, при петербурськім дворі пройшла течія містицизму і святошества.

Бортнянський неперечно мав вдачу зручного царедворця, умів бути еластичним і пристосовуватися до обставин. Тому і життєву карієру свою він зробив незвичайно успішно і осяг в межах земного всіх почестей, на які тільки може рахувати чоловік, що має своїм фахом музику.

Але побіч лаґідности своєї вдачі Бортнянський посідав і кольосальну працездатність, яка виявилася як у музичній композиторській продукції, коли він зайнявся головне церковною музикою, так і в церковно-адміністраційній справі упорядження церковного співу в цілій російській державі. Ще й досі не маємо ми повного видання всіх музичних творів Бортнянського, але те, що видано тільки придворною капелею, складає цілу церковно-музичну бібліотеку. В числі цих видань можна назвати 35 концертів, трохголосну літургію, 8 духовних тріо з хором, 7 херувимських співів, збір духовних псальмів і пісень в двох томах (26 номерів), два томи чотироголосних і двохорових похвальних пісень (14 номерів), збір гимнів для одного і чотирох голосів і т. д. Успіх і признання композицій Бортнянського були такі, що в 1815 році петербурський синод розіслав по всіх церквах твори Бортнянського „для единообразного церковнаго пенія литургіи." А в слідуючому 1816 році навіть вийшов царський указ, розублікований також синодом, „даби впредь не вводить в употребленіе тетрадей рукописних, кои отнинє строжайше запрещаются, но все что ни поется в церквах по нотам, должно бить печатное и состоять или из собственних сочиненій директора придворного певческого хора д. с. с. Бортнянского или других известних сочинителей, но сих последних сочиненія непремѣнно должни печатаеми бить с одобренія г. Бортнянскаго."

Таким чином Бортнянський дістав необмежені диктаторські повновласти реформатора і цензора церковного співу для цілої царської держави і цими своїми повновластями широко і енерґійно скористувся. З цього пішла ріжниця в оцінці діяльности Бортнянського і погляди часто діяметрально протилежні, часто висловлені в дуже різкій і пристрастній формі. Одні критики й історики музики вихвалюють Бортнянського, як великого реформатора, котрий упорядкував і ушляхетнив церковний спів в Росії, другі навпаки ґудять і осуджують Бортнянського за те, що він немилосерно нищив старі церковні роспіви і звів православну церковну музику на італійські манівці. Минає сто років з дня смерти Бортнянського, а спори і змагання на цю тему й досі часами набирають гострого злободневного характеру. Уже це одно показує, наскільки важна й актуальна була справа, якої підняв ся Бортнянський.

(Конець буде).

Тепер кождий Українець буде мати свою бібліотеку!

ЧИТАЙТЕ!

Се вже неоспоримий факт, що читання книжок не тільки хосенне для чоловіка тому, що чоловік набирає розуму і широкого погляду на світ, але воно підносить чоловіка високо понад рівень буденного життя. Чоловік в одній хвилі може переноситись без труду і клопоту і видатків з автором (писменником) в ріжні краї; може приглядатись, не виходивши з хати, як виглядає край і життє людий, котрі тисячі миль далеко від нього живуть. Може плакати і радуватись разом із людьми, про котрих життє він в книжці читає. Може заглянути глибоко в душу тих людий, про котрих в книжці пишеться. Одним словом, добра книжка се найкрасша забава, найкрасший товариш людського життя, найкрасший засіб до ушляхотнення чоловіка.

Цивілізація і поступ світа розпочались доперва тоді, коли вигадано писмо, а колиб не було писма, а ще більше колиб не було друку, світ навіки позістав би диким, не цивілізованим, бо все, що чоловік видумав, все, що чоловік нового придбав, — се він списав у книжках і передав потомности.

Отжеж, як бачите, книжка се найбільший засіб цивілізації. Тож кождий, чи малий чи великий, чи мущина чи женщина, повинен черпати цілюще добро повною жменею із сеї керниці цивілізації, як се роблять всі другі культурні народи.

Книгарня Свободи, котра є власностю У. Н. Союза, продає здавна українські книжки, головним чином задля ширення просвіти і знання, бо яко національна, культурна установа вона не має на меті бизнесу тільки культурну місію.

В останних роках книгарня Свободи придбала з Европи найкрасші твори наших давніх і теперішних писменників.

Їх твори повинні бути в кождій українській хаті, бо в культурних людий в кождій хаті повинна бути бодай маленька рідна бібліотека.

Що може Українець або Українка говорити про культурний скарб своєї рідної нації, коли в їх хаті нема ані знаку тої культури? Ані одніської красшої української книжки?

Таж прецінь від часу до часу до хати прийдуть сусіди, знакомі, або сторонні і спитаються: Де Ваші українські книжки? Чи Ви час від часу вечерами не перечитуєте собі і дітям українських книжок?

Щоб сій недостачі зарадити, постановила книгарня Свободи пійти на зустріч читачам Свободи і членам Свободи і отсим розписує

НЕБУВАЛУ ДОСІ ПРОДАЖ КНИЖОК З ПРЕМІЯМИ.

Беремо так, що кождий читач Свободи або член У. Н. Союза купує або може купити українських книжок за 2 доляри річно.

Се видаток для себе, для свого духового скарбу, раз у рік, невеликий.

10,000 Українців може тілько видати у рік, а колиб вони видали ту маленьку суму всі разом, то книгарня Свободи дістала-б разом значнійшу суму гроша, за яку придбала-б нових книжок з Европи, а також видала би тут чимало гарних, хосенних і дуже потрібних для американських Українців книжок.

Все те можливо зробити і то в скорому часі, як лиш буде охота у кождого з нас сею справою дійсно і то зараз заінтересуватись, а не відкладати на завтра, а із завтра на позавтра і т. д.

Книгарня Свободи хоче сю акцію улекшити і щоб загал до неї заохотити, признає купуючим книжки великі премії.

І так:

Хто пришле $1.00, має право вибрати собі книжок

за $1.25;
2 за $2.50;
3 за $3.75;
4 за $5.00;
5 за $6.25;

До премій не входять шкільні книжки як: Букварі, читанки II. кляси і III. кляси.

Хто пришле гроший більше, має розмірно таксамо право дістати книжок вартости більше процентово.

Тож просимо часу не ґаїти, а спішитися, поки є сі премії в силі.

ВИЙШЛА З ДРУКУ ДАВНО ОЧІКУВАНА
НОВА РАХУНКОВА КНИЖОЧКА
З ІНФОРМАЦІЯМИ В УКРАЇНСЬКІЙ МОВІ З ДОДАТКОМ ДРУГИХ ЦІКАВИХ ВІДОМОСТИЙ.
ЦІНА 50 ЦЕНТІВ.
Замовлення разом з грішми посилати на адресу: „SVOBODA," 83 Grand St., Jersey City, N. J.

ДРІБНІ ОГОЛОШЕННЯ.

..НЕ КУПУЙТЕ ЗОШИТІВ. Дамо даром. Напишіть кілько треба. Зошити для Української Школи мають бути як в старім краю. Лінії меньші й більші. Вони лучші для дітий. Оферта лиш на той місяць. Пишіть сейчас. SICHOWY BAZAR, 34 E. 7th St., New York, N. Y. 200-04

ПОШУКУЮ своїх приятелів, Мантуляка, Павла Стах і М. Ґало. Адреса: ST. ALCHO, Gen. Delivery, Halfway, Mich. 201-03

ПОШУКУЮ господині дому Українки, старшої дівчини або вдови, котраб хотіла занятись домовим господарством. Інтересуючі зволять голоситися на слідуючу адресу: W. OZARKEWICZ, 13750 Helen Ave., Detroit, Mich. 201-04

ДІМ на спродаж, всі улішшення, правдива дешевість. Пишіть S. ANTON P. O. Box 104, Iselin, N. J. 01-03

НА ПРОДАЖ барберня, (borber shop), дешевий рент, чотири мешкальні кімнати. Голоситися під ч. 99 ST. MARK'S PL. (8 улиця), NEW YORK CITY. 202-04

ДОБРА НАГОДА

для Українця, котрий хотівби вступити до LAUNDRY бизнесу, до інкорпорованої спілки. Інтерес іде добре, потрібно капіталу до викінчення закупленого будинку для побільшення бизнесу. — Голоситися 200-04
LAUNDRY c|o SVOBODA
83 GRAND ST., JERSEY CITY, N. J.

ЛИШЕ ДО КІНЦЯ РОКУ даємо на виплат кождому правдиві ЛЯ-ТАУСКА перли, ґарантовані золоті годинники, перстені, бранзолетки. На спис і услівя долучити кілька марок. S. UNIVERSAL SUPPLY HOUSE, 363 Westfield Ave., Rahway, N. J.

DR. M. SMITH
16 EAST 7th STREET, NEW YORK
Tel. Orchard 6072
коло церкви св. Юрія.
Говорить по українськи.
Лічить успішно недуги мущин, женщин і дітий.
Наймодернійші електричні апарати.

ДР. Б. ГОГЕНБЕРҐ
специяліст зі старого краю. Лічить недуги мущин і женщин, як внутрішні так і зовнішні. Переводить всякі операції. Дає недужим безплатну пораду.
DR. B. HOHENBERG
203 EAST 13th STREET
близько 3-ої Евні
NEW YORK, N. Y.
Години офісові щоденно від 9-ої рано до 8-ої вечер.
Tel. Stuyvesant 4032

МУЩИНИ І ЖЕНЩИНИ
Острі і Хронічні Слабости лічимо після найновійших метод. Нема ріжниці як небезпечна хороба, або як довго хоруєте, я можу помочи Вам.
Помагаю скоро в хоробах нервових, шкірних, кровних, ниркових, мочевих, ревматизмових, гемороїдальних, [illegible]. Оплати умірковані.
Порада і оглядини даром.
Dr. L. ZINS
110 E. 16th ST., NEW YORK,
між 4th Ave. і Irvington Place
Специяліста від 25 літ.
Години: Денно 9 рано до 8. вечер; в неділі від 9 рано до 4. пополудни.